

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК ОСНОВИ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Ткаченко Л. П.

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики
викладання філологічних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна

У статті йдеться про шляхи формування інклузивної компетентності майбутніх учителів, як важливого не лише професійного показника, а й чинника розбудови громадянського суспільства. Доведено, що існує низка суперечностей щодо запровадження інклузивного навчання в практику нової української школи, які потребують нагального вирішення.

Ключові слова: інклузія, компетентність, школа, учні, суспільство, гуманізація.

The article discusses the ways of forming inclusive competence of future teachers as an important not only professional indicator, but also a factor in the development of civil society. It is proved that there are a number of contradictions regarding the introduction of inclusive education in the practice of the new Ukrainian school, which need to be urgently resolved.

Key words: inclusion, competence, school, students, society, humanization.

Якісні зміни в системі освіти України означені цілою низкою нових реалій. Однією з таких стало запровадження інклузивного навчання у практику закладів загальної середньої освіти та підготовки вчителя до роботи в інклузивному середовищі. Професійний стандарт визначає інклузивну компетентність як «здатність створювати умови що забезпечують функціонування інклузивного освітнього середовища, здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами, здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів» [1]. Цілком зрозуміло, що освітні програми підготовки майбутніх учителів містять дисципліни які забезпечують формування інклузивної компетентності. Разом із тим на робочому місці молодий учитель стикається з купою проблем,

пов’язаних з реалізацією цієї компетентності: від організації комфорто-ного освітнього середовища до забезпечення конкретної індивідуальної траєкторії супроводу учня з особливими освітніми потребами. На під-ставі цього можемо констатувати, що сьогодні виникла низка супер-ечностей, які вимагають нагального вирішення: між декларуванням необхідності запровадження інклюзивного навчання у практику школи та недостатньою підтримкою таких форм роботи з боку адміністратив-ного ресурсу всіх рівнів; між потребою кваліфікованого супроводу учнів з особливими освітніми потребами та обмеженими можливос-тями закладу освіти (штатні приписи, відсутність асистентів учителя, недостатність навчально-методичного супроводу); між усвідомленням необхідності запровадження інклюзивного навчання та певними сте-реотипами, що роками складалися в суспільстві; між потребою забез-печення рівного доступу до навчання всім дітям та недостатньою розробленістю відповідної діагностики, що забезпечить оптимальні варіанти цього навчання. Отже, у процесі підготовки майбутнього вчителя необхідно враховувати названі суперечності, у якості напрямів для наукового пошуку, тем для методичних розробок, аналізу подібної проблематики під час педагогічних практик.

Однією з найбільших, на нашу думку, проблем є стереотипність мислення пересічних громадян, які формують загальну думку про ін-клюзивну освіту та суттєво впливають на активність запровадження її в практику нової української школи. Сьогодні назріла потреба у від-критій суспільній дискусії щодо запровадження інклюзивного навчан-ня. Аналіз педагогічного досвіду, бесіди з учителями, батьками, дітьми доводять, що існує певна упередженість, побоювання, незручності під час навчання дитини з особливими освітніми потребами у звичайному класі. Так, переважна більшість сімей (57 %) обирають індивідуальне навчання в звичайній школі, 22 % сімей надають переваги спеціалізо-ваним закладам навчання, 11 % звернуться до приватних педагогів, у 10 % сімей навчанням дитини займається один із батьків. Позитивним аспектом вважаємо появу ресурсних центрів, які враховують запити сімей, що мають дітей з різними нозологіями та кваліфікованих фахів-ців, які можуть ефективно працювати з такими дітьми. Разом з тим, зауважимо, що ресурсні центри створюються силами самих батьків, громадських організацій, волонтерів, фахівців, які опікуються відпо-відною проблематикою.

Незаперечним є той факт, що необхідно посилити увагу до підтримки ефективного інклюзивного навчання з боку держави, особливо в частині підготовки майбутніх учителів та фахівців спеціальної освіти (асистентів учителя, логопедів, олігофренопедагогів, дефектологів, реабілітологів, учителів початкових класів, що володіють спеціальними методиками навчання). У процесі підготовки доцільно реалізовувати дуальну освіту на базі закладів освіти з інклюзивними класами. Майбутні учителі мають бути залучені до вивчення організації безпечної освітнього середовища, володіти методиками здоров'язбереження, спеціальними технологіями навчання. Важливим складником формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів має стати проектна та дослідницька робота, що дасть їм змогу напрацювати власний досвід, створити алгоритми взаємодії з учнями та їх батьками, ще під час навчання накопичити теоретичний та практичний досвід роботи в інклюзивному середовищі.

Отже, формування інклюзивної компетентності майбутнього вчителя полягає не лише у формуванні відповідних здатностей, а й у готовності здійснювати просвітницьку роботу, формувати позитивний імідж нової української школи, як школи рівного доступу до освіти всіх дітей, зокрема з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел:

1. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів за кладу загальної середньої освіти», «Вчитель загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovikh-klassiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (дата зверення: 09.10.2021).